

Tisztelt MABIE, tisztelt Kollégák!

Egyetértek a bíró és titkár kollégák leveleiben foglaltakkal a jogállamiság követelményének érvényesítése, az igazságszolgáltatás és a bírói függetlenség elvének védelme mellett.

A leírtakon túl szeretném megosztani néhány gondolatomat:

1./

2024. év vége felé külön deklarálása nélkül is evidenciának kellene lennie – részben az Alaptörvényben, sarkalatos törvényben – a bírói függetlenségnek, a méltó munkakörülménynek, annak, hogy az igazságszolgáltatás intézményrendszere a demokratikus állam alapköve.

2./

Az ítélkezési tevékenység mérőszámai: az ügyforgalmi, időszerűségi adatok, megalapozottsági mutatók. A hatékonyságot – mely közgazdaságtani fogalom az eredmény minél alacsonyabb/kisebb idő, anyagi, szellemi stb. ráfordítással történő elérését jelenti (nem tartozik ide a munka minősége, mivel az eredményességi mutató) – egyéni (bírói, bírósági titkári, ügyintézői, tisztviselői, stb.) szinten tudom értelmezni, minek alapjai: a kellő felkészültség, a racionális, perrendszerű, időszerű ügyintézés, a felesleges, szükségtelen adminisztratív feladatok mellőzése, egyéni kompetencia kihasználása és fejlesztése, folyamatos szakmai fejlődés iránti igény, és annak biztosítása, elhivatottság, stb. Nem utolsó sorban, de ide tartozik az anyagi biztonság, hiszen a „létért való küzdelem” kihat a koncentrátságra, a motivációra, végső soron a hatékonyságra.

Nem derül ki, hogy az irat II.5. pontjában, a III. részében felvázoltak milyen módon segítik a „hatékonyságot”, különösen az idő és szellemi ráfordítás csökkentését. Ha pedig az anyagi ráfordítás oldalát tekintjük, az költségvetési kérdés, nem látom az összefüggést a finanszírozás csökkentése (optimalizálása) és a társadalom tagjai jogainak, törvényes érdekeinek védelme, a jogbiztonság, az ország versenyképessége között.

Egyetértek azzal, hogy a bírósági szervezeti átalakítások (is) olyan kérdések, amelyek rendezése elkerülhetetlen, megoldandó feladat a munkateher arányos elosztása, a tárgyi- és személyi erőforrásokban megmutatkozó különbségek rendezése, a bírói kinevezés feltételrendszerének átdolgozása, a bírói létszám racionalizálása a bírósági titkárok és fogalmazók szakmai motivációjának megtartása mellett.

3./

Az igazságszolgáltatásban szolgálatot teljesítők (itt értve a bírókat, a bírósági titkárokat, ügyintézőket, tisztviselőket, írnokokat, fizikai alkalmazottakat) egy sajátos közösséget alkotnak, mely közösség kötőereje a kölcsönös tisztelet, a megbecsülés, a kollegialitás, beosztástól és kortól függetlenül. Méltánytalan, hogy valamennyiünk sorsát alapvetően érintő változásokról a sajtóból, folyosói beszélgetésekből, pletykákból kell értesülnünk. Tiszteljük meg egymást a nyílt, egyenes beszéddel, a vélemények meghallgatásával, az eltérő álláspontok egyeztetésével, azok elfogadásával.

4./

Az igazságügyi alkalmazottak speciális jogállását jelenleg is külön törvény szabályozza (Iasz.). Eddig nem merült fel, hogy az nem alkalmas az igazságügyi alkalmazottak méltó megbecsülésének a kifejezésére, annak akár részbeni megreformálása sem került szóba.

Bár november 20. előtt már terjedtek olyan hírek, melyek szerint az igazságügyi alkalmazottak bérezése a Kit. bértábla alá kerül megfelelő korrekcióval, azonban jogállás „megújítása” ezt messze meghaladja. A bérrendezés az Iasz. módosításával is megoldható.

Az igazságszolgáltatás függetlenségének sérelmét okozza, ha az alkalmazottjai (akár annak egy része) akár részben is, de a Kit. hatálya alá tartoznának, a hatalmi ágak különválasztása folytán a státuszok eltéréseiből, specialitásából adódóan összeférhetetlen egy hibrid, a kormányzati szolgálati és az igazságszolgáltatási jogviszony egyvelege.

5./

Nem ismert a tanulmány, elemzés, mely szerint a bírói korhatár kérésre 70 évre való emelése indokolt, nem ismert, hogy azt mely életviszonyok változása teszi szükségessé.

6./

Nem derül ki, mely az az élet- és szakmai tapasztalat, mivel egy 30. életévét betöltött bírósági titkár nem rendelkezik, milyen életviszonybeli változás következik (következhet) be 5 év alatt, mi következtében ekkor már alkalmas bírónak.

A bírósági titkár a valós gazdasági és társadalmi viszonyok között él, annak szerves része. 30 éves korára tisztos, magabiztos szakmai tapasztalattal rendelkezik, kialakul szakirányú elkötelezettsége is. A jelenleg szolgálatot teljesítő bírák jelentős része a 30 éves korhatár bevezetése előtt kinevezésre került, minek ellenére rendkívül magas színvonalú szakmai, vezetői tevékenységet látnak el.

A más jogi területen szerzett tapasztalat hangsúlyos értékelése megfelelő garanciális szabályok hiányában diszkriminációt valósíthat meg, melynek minden megnyilvánulása (így a pozitív diszkrimináció is) elfogadhatatlan.

Ezen ötletek a jelenlegi bírósági titkárok és fogalmazók számára, kik jogi végzettségükhöz képest kifejezetten rossz bérezés mellett végeznek aktív munkát a bíróvá válás reményében, hátrányosak, méltánytalanok, a cserbenhagyásuknak is tekinthetőek.

A bírósági titkárok önálló hatáskörben látnak el bírói hatáskörökből származtatott feladatokat, mely feladatok – azon elv alapján, hogy az adott feladatot a megfelelő kvalifikált végzettséggel rendelkező személy lássa el – figyelmen kívül maradnak a bírói álláshelyek számának a meghatározásakor, bírói helyek kiírásakor.

Az ötlet megvalósítása a fogalmazó, bírósági titkári státusz kiüresítéséhez vezethet, ahhoz, hogy a potenciális fogalmazók, bírósági titkárok a 35. életévük betöltéséig más jogterületen szerezhessenek tapasztalatot, hogy majd a rendszerbe bírói pályázat során kerüljenek be. Mindez a végrehajtási, szabálysértési, egyéb peren kívüli ügyszakok tevékenységének bírói szinten való ellátását eredményezheti.

7./

Járásbíró működésének a törvényszék teljes illetékességi területére való kiterjesztésének (tárgyi, technikai, anyagi) feltételei nem állnak fenn, az nem ad megoldást az ország egyes régióiban tapasztalható eltérő ügyszámok és ügyteher kérdésére.

Az elképzelés csak megfelelő garanciák kiépítésével valósítható meg.

8./

A technika vívmányainak alkalmazása nem életidegen az ítélkezésben, a modern technika bevezetésének kifejezetten pénzügyi, finanszírozási akadálya volt, van.

9./

Az adminisztráció csökkentése érdekében felvetett ötletek (ítéletek indokolása, cégek és jogi személyek nyilvántartásának kiszervezése) kapcsán egyetérttek a Kollégák által kifejtettekkel, azok megismétlése nélkül, és osztom dr. Tóth László István bírósági titkár aggályait, azokat kivetítve a cégügyintézésre is.

Az adminisztráció csökkentése kapcsán kollégáimmal rengeteg hasznos javaslattal tudunk segíteni. A nyilatkozatom terjedelme miatt csak két ötlet: megfelelő finanszírozás ahhoz, hogy minden bíró munkáját külön tisztviselő segítse (ezzel elősegítve, hogy a bíró bírói feladatot lásson el, ne esetleg jegyzőkönyv, határozat írásával, esetleg kiadmányozással teljen munkaideje), ill. a BIIR – ITR duplikáció megszüntetése.

10./

Az illetmény kérdése.

Hangsúlyozom, hogy a bírósági szervezetrendszer reformja, és az illetményemelés összekapcsolása, a két kérdés összekapcsolása kizárt és elutasítandó.

Előttem már többen is kifejezték az erkölcsi aggályukat a bírói függetlenség alkotmányos értékének áruba bocsátása ellen, amivel egyetérttek. Részletesen levezették, hogy az iratban szereplő átlagfizetéssel kapcsolatos számok fiktitívek, a bírók részére beígért 48 %-os emelés még a 2022-ben történt utolsó emelés óta már bekövetkezett, illetve a 2027-ig még várhatóan bekövetkező inflációt sem fedezi, az összeg kommunikálása a közvélemény félrevezetésére határozottan alkalmas.

Az előadottakat szeretném kiegészíteni néhány további adatokkal, szempontokkal:

A magyar bírói béreket már 2018. évben kirívóan alacsonynak minősítette a Nemzetközi Bírói Egyesület, az uniós államok, ill. más európai országoktól eltérően nem tartott lépést a nemzetgazdasági jövedelem-növekedéssel, az utolsó uniós ország jövedelemszintje alatt volt, a MABIE, az OBH elnöke is hangsúlyozta a problémát.

Ezen helyzet volt a 2018-ban 5 %, 2021-ben 12 %, 2022-ben 11,6 % béremelés előzménye.

Napjainkra – az alábbi adatokkal igazoltan – a helyzet romlott (objektív alapként – átlagbér adatok hiányában, ill. annak torzítása miatt – a bírói illetményalappal, mint az Iasz. alá tartozó dolgozók fizetésének alapjául is szolgáló bázisszámmal számoltam, mivel szerintem alkalmas az arányok érzékeltetésére):

2017. és 2024. évek közötti illetményemelések:

- a minimálbér 209,25 %-ára,
- garantált bérminimum 202,48 %-ára,
- átlagbér a 192,32 %-ára,
- országgyűlési képviselő tiszteletdíja (szintén növelhető további pótlékokkal) 229 %-ára emelkedett,
- melyhez képest a bírói illetményalap csupán 130,25 %-ára nőtt.

Ennek következtében, míg 2017-ben a bírói illetményalap

- a minimálbér 338,6 %-a,
- garantált bérminimum 268,16 %-a,
- átlagbér 164 %-a,
- országgyűlési képviselő tiszteletdíjának 60,6 %-a volt,

az arányszám 2024-re valamennyi mutatónál jelentősen csökkent, a mostani illetményalap

- a minimálbér 212,4 %-a,
- garantált bérminimum 173,82 %-a,
- átlagbér 99,2 %-a,
- országgyűlési képviselő tiszteletdíjának 30,24 %-a.

(Elismerten volt az időszak alatt beosztási pótlék emelkedés, de arányát tekintve járás és törvényszéki szinten olyan alacsony mértékű volt, hogy a fenti arányszámokban kerekítési tényezőként jelentkezne.)

2017-2024. között az illetményalap emelkedése elmaradt a KSH által közzétett fogyasztói árnövekedés mértékétől is (2017-ben 2,4 %, 2018-ban 2,8 %, 2019-ben 3,4 %, 2020-ban 3,3 %, 2021-ben 5,1 %, 2022-ben 14,5 %, 2023-ban 17,6 %). Amennyiben 2017-től csupán a KSH által közzétett fogyasztói árnövekedés mértékével nőtt volna az illetményalap, akkor annak 2024. évi összege 685 527 Ft lett volna a jelenlegi helyett (a 2024. évi előre kalkulált éves 4,5 %-os infláció alapján 2025. évi illetményalap 716 375 Ft lehetne).

Kiemelendő, hogy a bírói illetményalaphoz kötött jelenlegi fizetési osztályok folytán az infláció az alacsonyabb keresetű Iasz.-os kollégákat fokozottan sújtja. A 2025. évi arányos 35 %-os béremelés bár hangzatos, azonban nettó összegben az utóbbi 3 év bérvészését sem korrigálja. A 80, illetőleg 100 %-os béremelés csupán 2027-re ígéret, addig elhivatottságukra apellálva bízhatunk kitartásukban.

Nem ismertek a hároméves bércorrekció részletei – elvonatkoztatva a homályos átlagfizetés fogalmától, prognosztizált összegétől, mely a kezdő járásbírók, a kúriai bírók, a felsőbb vezetők bérét is tartalmazza. Az OBT 2024. november 6-i üléséről felvett jegyzőkönyv tartalmaz rá utalást, e szerint az alapilletmény 15-10-15 %-os emelése várható a naptári év első napjától kezdődően. E szerint az illetményalap összege 2025. évben 651 659 Ft, 2026-ban 716 825 Ft, 2027-ben 824 348 Ft lehet. Az előző bekezdés szerinti (KSH fogyasztó árindex szerint korrigált) számítás alapján a 2026. évi illetményalap reálértéke a 2017. évi kritikus bérnek felel majd meg.

Ez béremelésnek nem tekinthető, a jövedelmek korábbi reálértékének helyreállítására, az évek alatt bekövetkezett reálbércsökkenés korrigálására is alkalmatlan. Bírói bér terén 2027. évre a 2021. évi uniós átlagbér elérését nem tudom sikerként értékelni, különösen az egybevetést forint és nem euró alapon elvégezve.

A bírói függetlenség nem csupán azt jelenti, hogy az ítélkezésbe, a másik két hatalmi ág nem „szól bele”, a bírói hivatással és felelősséggel arányos javadalmazás is az Alaptörvényben garantált bírói függetlenség alkotórésze. Ezen függetlenséget nem csupán a méltánytalanul alacsony illetmény sérti,

hanem az is, ha a reálértékének megőrzése, sőt a reálbér emelkedés nem automatikus, hanem időpontja és mértéke valamely másik vagy mindkét államhatalmi ág döntésétől függ.

9./

Az indokok szerint a bíróságok működőképességének a biztosítása, az igazságügyi alkalmazottak tarthatatlan helyzete indokolta az aláírást. Örömteli, hogy a hírek szerint az igazságügyi alkalmazottak fizetésének arányaiban jelentősebb mértékű emelkedése várható, azonban sajnálatos, hogy a gyakorlatban az Iasz.-os Kollégák (ld. hozzászólások tartalma) a körülmények miatt nem tudják ezt örömmel megélni.

10./

Az előttem hozzászólók részletesen kifejtették az aláírt irattal kapcsolatos egyéb aggályait, annak esetleges társadalmi hatásait, melyeket nem kívánok megismételni. Azonban egy további lehetséges veszélyre szeretnék kitérni:

A 2021. évben befagyasztott kohéziós alapok 2023. év végi részleges felszabadításának egyik horizontális feltétele az igazságszolgáltatás függetlenségének, ezen belül az OBT szerepének a megerősítése volt, mely feltétel teljesülését a kohéziós politika teljes időszaka alatt (jelenleg is) biztosítani kell. Ha az Európai Bizottság úgy ítéli meg, hogy ezen feltétel már nem teljesül, dönthet a finanszírozás zárolásáról.

Az aláírt papír az előzetes egyeztetést, az „igazságszolgáltatás” hozzájárulását hivatott igazolni. A reformhoz, „ellenszolgáltatáshoz” kötött fizetésemelés azonban uniós szinten is komoly aggodalmakat vethet fel a bírói függetlenséggel kapcsolatban, különösen mivel a részleteket sem a bírák, sem az érdekvédelmi szervezetek nem ismerték. Azon kommunikáció, mely szerint a bíróságok működőképességének a biztosítása, az igazságügyi alkalmazottak tarthatatlan helyzete, a béremelés, vagy egyéb, a bíróságok részéről felmerült kényszerhelyzet indokolta az aláírást, pedig a fentieket – az ülésről felvett jegyzőkönyvben kifejezetten is rögzítve – alátámaszthatja.

2024. november 30.

Dr. Varjasi Erika bíró
Nyíregyházi Törvényszék